

y&-VK @ dh\ ol "OK t° VK :-° h\ ) y--uV@ut\
 '@ "k° -\ tV@oyou' t' 'ouk° u-8@Mhk@uyh
 'Q° kV@8° V) 'uk° @v@8' k'-Vuk-hk-V-yko=@
 ° V) :-) y#° u@V° Oo' ou-U ' 'ouk° u-8@#° hhk\ ° #=

Sažetak:

Svaka država osigurava ekonomsko postojanje stvaranjem materijalnih dobara za podmirenje vlastitih potreba a višak za međunarodnu razmjenu. Stvaranje nove vrijednosti je uvjet opstojnosti nacionalnog gospodarstva kao materijalne pretpostavke opstankancije i države te njenog daljnjegrazvoja i napretka (kulturnog i inog). Svaki pojedinac ima prirodnu potrebu za samorealizacijom u nekom od područja stvaranja, biti inženjer, doktor, uzgajati cvijeće, slikati i što drugo. U svakoj ljudskoj aktivnosti nužna je i poduzetnost za realizaciju utvrđene ideje. Podizanje poduzetničkog kapaciteta i gospodarske snage nacije povijesno je trajni cilj svake države.

U tržišnoj ekonomiji poduzetništvo je osnova gospodarstva. Poduzetnici, naročito mali i srednji čine oko 97% gospodarstva gotovo svih država Europske Unije, su generator nacionalne ekonomije.

Sustavni odgoj i obrazovanje za poduzetništvo pretpostavka je generiranja poduzetnog pojedinca, uspješnog poduzetnika, uspješnog gospodarstva i uspješne države. Nadnacionalno pitanje je ono koje nije za nikoga upitno nego se raspravlja kako i na koji način realizirati tu pretpostavku. Zemlje Europske Unije, kojoj i mi sada pripadamo, davno su proglasile, između ostalih, poduzetništvo kao ključnu kompetenciju koju je nužno sustavno ugraditi u sve razine obrazovanja.

Ključne riječi: poduzetništvo, nacionalno, nadnacionalno, gospodarstvo, stvaranje nove vrijednosti

Abstract:

Each country ensures its economic existence by producing material goods to meet its own needs while using the surplus for international trade. Creating a new value is a prerequisite for the sustainability of national economy as a material precondition for the existence of nation and state, as well as their further development and progress (cultural and other).

Entrepreneurship is the basis of market economy. Small and medium enterprises in particular, account for 97% of the economy of the majority of EU countries, thus being the driving force of national economy. In addition to entrepreneurs, agricultural manufacturers are an important factor of each economy and therefore need to have entrepreneurial competence as well.

Supranational issue is the one that everybody agrees upon and is discussed in order to be achieved. EU countries have identified entrepreneurship as one of the key competences which needs to be systematically implemented on all levels of education with the aim of fostering entrepreneurial mindset. Furthermore, education for entrepreneurship has been listed as one of the key competences which are acquired through lifelong learning.

Key words: lifelong learning, economy, national issue, supranational issue, entrepreneurship, creating new value

Što čini odgoj i obrazovanje za poduzetništvo nacionalnim pitanjem?

Svaka država osigurava ekonomsko postojanje stvaranjem materijalnih dobara za podmirenje vlastitih potreba, a višak za međunarodnu razmjenu. Stvaranje nove vrijednosti uvijek je opstojnosti nacionalnog gospodarstva kao materijalne pretpostavke opstanka nacije i države te njenog daljnjeg razvoja i napretka (kulturnog i inog). U tržišnoj ekonomiji poduzetništvo je osnova gospodarstva. Poduzetnici, naročito mali i srednji, čine preko 97% gospodarstva gotovo svih država Europske Unije i oni su generator nacionalne ekonomije.

Generiranje i povećanje apsorpcijske sposobnosti gospodarstva u direktnoj je korelaciji sa stupnjem društvenog nivoa poduzetnosti što u korelira sa usvojenošću poduzetničke kompetencijenjenih građana.

Svaka društvena zajednica teži za povećanjem osobnog i društvenog standarda, zato i ne čudi činjenica da je poduzetnička kompetencija svrstana u red ključnih kompetencija cjeloživotnog učenja u zemljama europske unije ali i svih ostalih zemalja, razvijenih i onih manje razvijenih. Komparacijom nacionalnih politika vezanih za sustavni razvoj poduzetnosti kao kompetencije, uočavamo kako gospodarski narazvijenije zemlje sustavno najviše ulažu u cjeloživotno učenje za poduzetništvo u gotovo svim razinama obrazovanja. Različiti pristupi kao i pojedina riješenja govore o vlastitim naporima traženja optimalnog pristupa, u skladu sa nacionalnim miljeom, kako poticati i razvijati poduzetnost svakog člana društvene zajednice i kako omogućiti prepoznavanje vlastitih mogućnosti za uključivanje pojedinaca u pokretanje novih poslovnih projekata i poduzeća. Važno je napomenuti razvijani je koncepta podrške poduzetnicima početnicima i poduzetnicima u fazi rasta i razvoja.

U hrvatskom gospodarstvu posluje ukupno 168.931 subjekat malog gospodarstva.

- Od tog broja 92,2% su mikro poduzeća,
- 6,3 % su mala poduzeća
- srednje velika poduzeća iznose 1,2 %
- a svega 0,3% su velika poduzeća

Kada promatramo ukupno gospodarstvo Republike Hrvatske tada možemo konstatirati da je 99,7 % subjekata malog gospodarstva.

Uzimajući u obzir činjenicu da naše gospodarstvo čini 99,7 % mikro poduzeća do 5 zaposlenih, tada nam se nameće pitanje kako i na koji način podići njihov poslovni kapacitet u skladu sa ciljevima gospodarskog razvoja zemlje. Također kako potaknuti integrativne procese u cilju jačanja konkurentske sposobnosti u uvjetima poslovanja europskog tržišta a uskoro europsko-američkog tržišta u okviru europske unije i kako poslovati sa zemljama u okruženju i na ostalim svjetskim tržištima.

Jedna od pretpostavki je sustavno cjeloživotno usvajanje i poduzetničke kompetencije što omogućuje svakom pojedincu lakše prepoznavanje vlastitih potencijala te razvoj potrebnih društvenih kapaciteta kako bi se taj potencijal mogao nesmatano razvijati i kasnije uklopiti u poželjna društveno ekonomska kretanja nacionalnog gospodarstva. Ovdje nema ograničenja ili usmjeravanja isključivo na buduće ili sadašnje poduzetnike nego su ti naponi usmjereni prema svakom pojedincu. Jedan od primarnih ciljeva ovakovog pristupa je korištenje poduzetničkog potencijala i u redovnom obavljanju radne funkcije. Sintagma **poduzetan pojedinac – poduzetno poduzeće – poduzetno gospodarstvo** je put ka uspješnom nacionalnom gospodarstvu.

Osim poduzetnika u punom smislu riječi značajni čimbenici su i poljoprivredni proizvođači koji nužno moraju ovladati i poduzetničkom kompetencijom kako bi se uspješno nosili sa nužnim promjenama u načinu gospodarenja.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u srpnju 2013. godine stanje je sljedeće:

Aktivno stanovništvo: 1.806.077

Ukupno zaposleni: 1.387.967 od toga

- Zaposleni u realnom (pravnom) sektoru: 1.141.338
- Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama: 221.097
- Zaposleni osiguranici i poljoprivrednici: 25.482

Broj nezaposlenih u HR – struktura po godinama starosti

Trenutno nezaposlenih prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje:

- 321.080 (18,4 %)

Kolovoz 2013.

Registrirana nezaposlenost

- Bez radnog iskustva: 59.103
- Mladi do 24 god.: 56.463
- Mladi do 24 god. bez radnog iskustva: 34.077
- Dugotrajno nezaposleni: 158.807

Svjedoci smo kako se društveni napredak ne dešava sam posebi bez obzira koliko to bilo očito i da li „po prirodi stvari“, bi to trebao netko drugi već učiniti. Zato je potrebno učenje za poduzetništvo postaviti na pijedestal nadnacionalnog pitanja, u okviru nacionalnog gospodarstva, koje nije upitno nego se vode rasprave i traže operativni koncepti i sustavna rješenja za realizaciju. Razvojni dokumenti europske unije nam to i govore a potpore kroz projektne linije direktno usmjeravaju sretstva za realizaciju postavljenog cilja: jačanja nacionalne konkurentnosti gospodarstva svake članice a time i europske unije. Upravo setu očituje nadnacionalni karakter cjeloživotnog učenja za poduzetništvo u užem nacionalnom smislu. Kako će se realizirati taj cilj ovisi o svakoj pojedinoj članici i njenoj razradi načina, metoda i opsega, u skladu sa vlastitim potrebama utvrđenim ciljevima i nivom razvijenosti gospodarstva i društva u cjelini.

Što smo mi učinili?

Sadašnje stanje u obrazovanju za poduzetništvo podsjeća na veliku kuću punu svih potrebnih stvari za stanovanje i ugodan boravak ali su unesene bez dovoljno reda i nisu sve posložene na odgovarajuće mjesto i zato se ne mogu koristiti na odgovarajući način niti pružiti potreban komfor a neke počinju i smetati jer neraspakirane beskorisno zauzimaju prostor.

Za pripremu međunarodnog skupa o stanju obrazovanja za poduzetništvo u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske (2010) postavljeno je pitanje o stanju učenja za poduzetništvo u vrtićima i osnovnim školama. Kako bi se dokumentiralo postojeće stanje resorno ministarstvo je poslalo upit navedenim institucijama u čitavoj hrvatskoj kako bi se referirale što to one čine na tom planu. Odaziv je bio izuzetan. Vrtići i osnovne škole poslale su vrlo vrijedne primjere vlastitog promišljanja realizacije učenja za poduzetništvo. Konstatcija ministarstva na toj konferenciji je bila: vidite mi to već sve imamo i naše ustanove već godinama realiziraju učenje za poduzetništvo. Sve je bilo točno izneseno ali potrebno je napraviti korak dalje i sva ta pozitivna iskustva i postojeća rješenja usustaviti i cjelovito razvijati.

Nacionalna koordinacija učenja za poduzetništvo djeluje, na inicijativu hrvatske gospodarske komore, od 2007. godine. Članice su: ministarstvo poduzetništva i obrta, ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, ministarstvo turizma, ministarstvo regionalnog razvoja, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, hrvatski zavod za zapošljavanje i Hrvatska udruga poslodavaca. To je mjesto usaglašavanja nacionalnih politika djelovanja na području cjeloživotnog učenja za poduzetništvo. U okviru ovog nacionalnog tijela generirana je Strategija učenja za poduzetništvo koju je Vlada RH usvojila 2010. godine s Akcijskim planom za provedbu.

Upravo na primjeni ovog dokumenta očituje se razumijevanje nadnacionalnog karaktera sustavnog uvođenja učenja za poduzetništvo u obrazovni sustav Republike Hrvatske.

Nova politička opcija u okviru resornog ministarstva poduzetništva i obrta nije dovela u pitanje vrijednost Strategije nego je prišla promjeni Akcijskog plana kako bi prilagodila načine realizacije vlastitom promišljanju. Na se taj način nadirektnije pridonosi dugoročnom „pospremanju kuće“. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta usvojilo je „Nacionalni okvirni kurikulum“ u kojem je obrazovanje za poduzetništvo uvršteno kao obvezna međupredmetna tema u rani odgoj i obrazovanje, osnovne i srednje škole.

Temeljne sistemske pretpostavke su stvorene, vrijedne odgajateljice, učitelji, nastavnici predmetne nastave u osnovnim i srednjim školama te visokoškolskim ustanovama imaju mogućnost i formalnu obvezu stvaranja školskog i visokoškolskog kurikuluma učenja za poduzetništvo. U obliku koncepta još 2008. godine izrađen je SUSTAV CJELOŽIVOTNOG OBRAZOVANJA ZA PODUZETNIŠTVO REPUBLIKE HRVATSK i Plan implementacije E4E – obrazovanja za poduzetništvo, uz navedene nacionalne dokumente i danas aktualan.

Sistemske pretpostavke su stvorene, pripremni projekti na senzibilizaciji učenja za poduzetništvo u vrtićima i osnovnim školama kroz projekt ministarstva poduzetništva i obrta „Dječji tjedan poduzetništva“ u realizaciji je već šestu godinu, raspoložemo sa 17 godina iskustva u razvoju srednjoškolskih vježbovnih tvrtki, Hamag-invest sa partnerskom institucijom Visokom školom za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski već drugu godinu razvija Mrežu studentskih poduzetničkih inkubatora u visokoškolskim ustanovama hrvatske.

Potrebno je još razviti opći nacionalni kurikulum učenja za poduzetništvo temeljem kojeg bi se prišlo izradi posebnih kurikula za svaku razinu obrazovanja. Na taj način bi se olakšao put izradi školskih kurikula na jedinstvenim osnovama omogućujući varijacije na temu, ovisno o specifičnosti lokalne zajednice i invenciji zaposlenika odgojno obrazovne ustanove.

Kada govorimo o kurikulumu tada mislimo o cjelovitosti pristupa i uvažavanju svih sastavnica. Jednu od tih sedam sastavnica bih posebno izdvojio, a to je edukacija odgajateljica, učitelja i nastavnika u svim zazinama obrazovanja.

Brzina implementacije učenja za poduzetništvo ovisi u

vrtićima o:

- 10 591 odgojitelja
- 470 pedagoga
- 660 psihologa

Koji skrbe za 128. 046 djece u 1.371 vrtića u RH

osnovnim školama o:

- 31 467 učitelja

Koji skrbe za 334 070 učenika u 2067 osnovne škole

srednjim školama o:

- 24 454 nastavnika
Koji skrbe za 183 139 učenika u 724 srednjih škola

visokim školama i fakultetima o:

- 11.357 visokoškolskih nastavnika
Koji skrbe za 188. 285 studenta (3+2) u 7 javnih sveučilišta, 3 privatna sveučilišta, 67 fakulteta i akademija, 2 privatna veleučilišta, 13 javnih veleučilišta, 27 privatne visoke škole i 3 javne visoke škole ili ukupno 122 visoka učilišta.

Kada govorimo o učenju za poduzetništvo kao nadnacionalnom pitanju u užem kontekstu, uvijek moramo imati na umu i njegovu iznimnu odgojnu komponentu toliko važnu u procesu sazrijevanja ličnosti i njegovom kasnijem razvoju.

Što čini obrazovanje za poduzetništvo nadnacionalnim pitanjem u širem kontekstu tj. u dogovoru između zemalja napomenuli smo već ranije. Možemo samo naglasiti da je upravo europska unija kroz praktično sve svoje strateške dokumente kao imperativ utkala obvezu svake zemlje članice da sustavno razvija poduzetničke kompetencije vlastite nacije. Operativne mjere i direktne financijske potpore putem različitih projektnih linija dosljedno su u funkciji ostvarenja tog cilja.

Internacionalno pitanje obrazovanja za poduzetništvo svodi se na to da je to imperativ globalnog svjetskog tržišta kao i držanje koraka sa sve intenzivnijim razvojem jačanja konkurentnosti nacionalnih gospodarstava okupljenih u sličnim nadnacionalnim asocijacijama. Upravo efikasnost nacionalnih strategija učenja za poduzetništvo jedan su od nezaobilaznih faktora stabilnosti opstanka i razvoja nacionalnih gospodarstava.

Literatura:

- Strategija učenja za poduzetništvo 2010.-2014.
- Nacionalni obarzočni kurikulum
- Hrvatski nacionalni kvalifikacijski okvir
- „TheLisbonStrategy“ 2000.-2010.
- „The Oslo Agenda for EntrepreneurshipEducationin Europe“ (2006.)
- Education, AudiovisualandCultureExecutiveAgency,P9 EurydiceandPolicySupport: „EntrepreneurshipEducationat Schoolin Europe - National Strategies,CurriculaandLearningOutcomes“ (ožujak, 2012.)